

Л.В.Гончар,

м. Київ

ЗМІСТОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ З БАТЬКАМИ З ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТІ ЖИТТЯ У МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ

Стаття присвячена розгляду змісту, форм і методів роботи з батьками з підвищення рівнів сформованості цінності життя у молодших підлітків у взаємодії школи і сім'ї. Презентовано програму для батьків «Формуємо цінність життя у молодшого підлітка» та основні форми і методи її реалізації.

Змістово-методичне забезпечення роботи педагогів з батьками молодших підлітків з проблеми формування цінності життя у молодших підлітків у взаємодії школи і сім'ї реалізовувалось завдяки програмі для батьків «Формуємо цінність життя у молодшого підлітка» (батьківські збори «Життя людини як найвища соціальна цінність», «Як уберегти дитину від новомодних загроз її життю»).

Зокрема, батьківські збори мали на меті – підвищення батьківської компетентності в аспекті формування у молодших підлітків цінності життя, а саме: підвищити відповідальність батьків (законних представників) за збереження життя і здоров'я молодших підлітків; запобігти випадкам жорстокого поводження з неповнолітніми в сім'ях; обговорити основні негативні явища, спрямовані на втягнення неповнолітніх у дії, що завдають загрозу їх життю та здоров'ю; проінформувати батьків (законних представників) про можливість отримання різних видів професійної допомоги (психологічної, медичної, юридичної) і підтримки, пов'язаних з вихованням неповнолітніх.

У роботі з батьками використовували такі методи: профілактичні бесіди, обговорення ситуацій, вправи, психологічні етюди, творчі завдання тощо.

Серед виховних засобів, які є найбільш ефективними у виховному плані, слід визначити ті, які ґрунтуються на діалозі, є рефлексивними й емоційно насиченими тощо. Насамперед, це спілкування, яке має ігрові засади і включає різноманітний зміст інформації відповідно до поставлених завдань. З цією метою застосовували різноманітні технології спілкування для практичного вирішення проблем сімейного виховання, дискусії, метод «фокус-груп», аверсивну терапію, метод вікарного навчання, методика «Виклик підлітку», методика ОВСВ (оцінка власного стилю виховання).

Найбільш поширеною формою роботи з батьками є *бесіди*. Використання бесіди дає змогу спиратися на життєвий досвід батьків під час розгляду питань профорієнтаційного спрямування, з'ясувати окремі питання інформаційного чи діагностичного характеру, які стосуються особистісних проблем у взаєминах із дітьми тощо. Під час бесіди педагог чи консультант має можливість детальніше зупинитися на конкретних питаннях, які виникають у батьків через брак інформації, наприклад, про вікові особливості дітей, механізми формування міжособистісних взаємин та ін.

Для ефективного проведення бесіди доцільно дотримуватися наступних вимог: тема бесіди має бути актуальною для батьків і відповідати їхнім потребам та інтересам; план складається заздалегідь, продумуються основні елементи бесіди, зміст, можливі запитання та відповіді; для зацікавлення батьків доцільно доповнити бесіду іншими методами, наприклад, демонстрацією предметів чи явищ, використанням наочних матеріалів, технічних засобів та ін. [1, с. 295].

На заняттях застосовувалися такі бесіди з батьками, як: «Особливості молодшого підліткового віку та можливі ризики», «Які життєві обставини можуть стати несприятливими для дитини підліткового віку», «Небезпечні сайти в Інтернеті як серйозна загроза життю і здоров'ю підлітка», «Як зрозуміти, чи є загроза для життя або здоров'я дитини?» та ін., а також міні-бесіди з демонстративними картками «Ознаки участі підлітка в «небезпечних» групах», «Ознаки суїцидальних намірів у дитини».

Крім бесід і міні-лекцій, які ознайомлюють батьків із теоретичними аспектами того чи іншого питання, у процесі впровадження програми застосовувалось анкетування «Як добре я знаю власну дитину» (на 1-му занятті), «Місце моєї дитини в моїй ціннісній шкалі» (на 3-му занятті) та ін. Приміром, у ході першого анкетування батьки давали відповіді на знання того, чим захоплюється, цікавиться дитина; чи є у них разом з дитиною спільні захоплення; чи знають вони, що засмучує та радує дитину; на які найчастіше сайти заходить дитина; в яких соціальних мережах вона зареєстрована та ін. Завдяки цьому анкетуванню батьки довідувались, наскільки вони «знайомі» з власною дитиною та якою мірою вони усвідомлюють можливі ризики, що загрожують життю і здоров'ю молодшого підлітка.

Анкетування «Місце моєї дитини в моїй ціннісній шкалі» давало змогу батькам усвідомити, чи достатньо часу вони приділяють власній дитині в житті; проаналізувати важливість і співмірність інтересів дитини з інтересами батька чи матері тощо.

Дискусія – метод колективного обговорення, мета якої – виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв'язання проблеми. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує бажання активно мислити. У процесі впровадження програми для батьків «Формуємо цінність життя у молодшого підлітка» застосовували такі дискусії, як: «Як ми оцінюємо власну дитину», «Помилки у вихованні, яких колись усі допускали», «Минуле і сучасність (цінності батьків і дітей)», «Авторитет і авторитарність»). До інтерактивних методів, що стали у нагоді під час роботи із батьківським колективом із окресленої проблеми, слід віднести презентації, метод ділової гри, «мозкову атаку».

Ділові ігри сприяють посиленню мотивації учасників і конкретизації змісту роботи. Ділова гра – це передусім простір для творчості. Вона максимально наближає учасників гри до реальних обставин, формує звички швидкого прийняття педагогічно виважених рішень, сприяє формуванню вміння вчасно бачити і виправляти можливі помилку.

Метод «мозкової атаки» – один із найпоширеніших методів активного пошуку відповіді на поставлене запитання. Цей метод належить до групи методів аналітичної діяльності і є організованою системою висловів учасників про проблему за заборони критики висловів колег. Класний керівник чи інший педагог, який використовує цей метод у роботі з батьківською аудиторією, має ретельно підготуватися до заняття. Головним у цьому процесі є чітке формулювання основних питань, підготовка конкретних відповідей на них, заготовка допоміжних питань. Для означеного методу доцільно обирати найбільш складні ситуації педагогічного та методичного характеру. Створення доброзичливої, творчої атмосфери, коли кожен із батьків може висловити власну думку, а також відсутність будь-якої критики – ключ для забезпечення успіху в пошуку вирішення проблеми.

У роботі з батьками учитель дотримувався таких правил: завжди підтримувати активність батьків, не висловлювати сумнівів з приводу позитивних якостей, які батьки приписують собі; підкреслювати подібність поглядів, оцінок («Я теж люблю...», «Згоден з тим, що...»). Унаслідок цього співрозмовник доходив висновку, що у нього й учителя не лише спільні інтереси, а й спільні погляди, подібні характери. Доцільно використовувати такі *прийоми*: виправданих надій («Я відчував, що ми знайдемо спільну мову...», «Я була впевнена, що Ви...»); наголошення на подібності думки («Я згідна з Вами, що...»); підведення підсумків (резюмування) («Зі сказаного Вами можна зробити висновки...»). Унаслідок цього батьки набувають відчуття подібностей характерів, готовності прийняти одне одного; з'являється установка на діалогічне спілкування [2, с.168].

При формуванні цінності життя дитини молодшого підліткового віку батьки отримували поради як допомогти дітям розвинути і закріпити здорові звички та будували піраміду харчування для молодшого підлітка. До проведення лекції з елементами практикуму були запрошені фахівці: спортивний тренер, гастроентеролог. Якщо серед батьків були педіатри чи спортсмени, їм була надана можливість поділитись своїми професійними знаннями і навичками.

При рефлексії батьками відзначено значущість отриманих знань, адже цінності здоров'я дітей є пріоритетними для них. Багато учасників зізнались, що раніше не приділяли достатньо уваги питанням здорового харчування, тому ця тема виявилась для них проблемою.

Інформатизація батьків з проблеми формування у молодших підлітків цінності життя здійснювалась також через пам'ятки, листівки для батьків; вечори запитань і відповідей; усне інформування на батьківських зборах та індивідуальних консультаціях; зустрічі у «Батьківській вітальні»; публікації в ЗМІ; творчі звіти педагогів, батьків, дітей; звіти керівництва школи на загальних зборах; листи-подяки батькам тощо.

У процесі формувального етапу дослідження нами періодично проводилися зрізи, які давали змогу відстежувати вплив запропонованого змісту, форм та методів виховної роботи з дітьми молодшого підліткового віку та їхніми батьками з метою покращення формування цінності життя у молодших підлітків, які брали участь у дослідженні. За необхідності до експериментальної програми вносилися відповідні корективи та доповнення.

Обґрунтовані нами зміст, форми й методи процесу формування цінності життя впроваджувалось у роботу з дітьми молодшого підліткового віку та їхніми батьками у процесі реалізації педагогічних умов формування цінності життя у взаємодії школи і сім'ї.

Список літератури

1. Гончар Л. В. Формування гуманних взаємин батьків з дітьми молодшого шкільного і підліткового віку: монографія / Л. В. Гончар. – Київ : ТОВ «Задруга», 2017. – 360 с.
2. Цуркан, Т.Г. Формування педагогічної культури батьків молодших школярів у взаємодії сім'ї і школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Цуркан Таїсія Георгіївна; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2018. – 340 с.

Відомості про автора

Гончар Людмила Вікторівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії виховання в сім'ї та закладах інтернатного типу Інституту проблем виховання НАПН України

Домашня адреса: 08136, с. Крюківщина Києво-Святошинського р-ну Київської обл., пров. Південний, 4

Робоча адреса: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, б. 9, к. 410

Конт. Тел.: 066 8401061

e-mail: Ludmilagonchar1@gmail.com